

מאמר פתיחה : "ירח האיתנים... הוא החדש השביעי"

בספר מלכים א פרק ח' נאמר :

א. "אז יקהל שלמה את זקני ישראל, את כל ראשי המטות, נשיאי האבות לבני ישראל אל המלך שלמה ירושלים, להעלות את ארון ברית ד' מעיר דוד, היא ציון.
ב. ויקהלו אל המלך שלמה כל איש ישראל, **בירח האיתנים** בחג, הוא החדש השביעי".

מדוע נקרא החדש השביעי בשם "ירח האיתנים"?

כתב הרד"ק שלושה פירושים :

1. "בירח האיתנים - שבו אוספים הפירות והתבואות לבית, כמו שנקרא 'חג האסיף' לזה הטעם. וכן 'איתנים' לשון חוזק, שהתבואות והפירות חיי האדם.
2. ומרבתינו ז"ל שאמרו (ראש השנה יא ע"א) : חדש שנולדו בו האבות, הם איתני עולם, כמו : 'והאיתנים מוסדי ארץ' (מיכה ו, ב).
3. ומהם שאמרו (ראש השנה שם) שהוא חזק המצוות, שיש בזה החדש חגים ומצוות".

הרד"ק בפירושו הראשון הסביר שהמלה "איתנים" מתיחסת לתבואות ולפירות, שהם חיינו וחוזקו של האדם, והחדש נקרא בשם "ירח האיתנים" על שם התקופה, שבה אוספים את הפירות והתבואות לבית. הרד"ק ציין שגם חג הסוכות נקרא בשם "חג האסיף" על שם התקופה שבה הוא חל. יש להוסיף שגם חג השבועות נקרא בשם "חג הקציר" על שם התקופה שבה הוא חל.

בפירושו השלישי הסביר הרד"ק שהמלה "איתנים" מתיחסת למצוות, והחדש נקרא בשם "ירח האיתנים" בגלל המצוות שבחדש זה. גם לכך מצאנו מקור בשמות החגים, שיש חגים הנקראים על שם המצוות הנעשות בהם, כמו "חג המצות" ו"חג הסוכות".

הרד"ק קיצר בהסברו השלישי, וכתב : "שהוא חזק המצוות, שיש בזה החדש חגים ומצוות", אבל הוא לא ביאר מה כוונתו.

רש"י בפירושו למסכת ראש השנה (יא ע"א) כתב : "דתקיף במצוות - שופר, יום הכפורים וסוכה, לולב, וערבה, וניסוך המים". כלומר : שיש בחדש זה מצוות רבות יותר מכל חדשי השנה, ולכן חדש זה נקרא בשם "ירח האיתנים".

פירוש אחר כתב הרלב"ג : "אחשוב שקראו 'ירח האיתנים' כי בו המועדים היותר חזקים, והיותר מיישרים אל השלמות". כלומר : אין מדובר כאן על כמות המצוות, אלא על איכות המצוות.

מדוע חגים אלו "יותר חזקים ויותר מיישרים אל השלמות"?

הרלב"ג הפנה למה שכתב בפירושו לתורה, ושם האריך הרלב"ג בדברים עמוקים.

על פי הפשט נראה לומר שראש השנה שהוא יום הדין, ויום הכפורים שהוא יום הכפרה והחזרה בתשובה, מביאים את האדם להתבונן בדרכיו ולקבל על עצמו להתחזק במצוות יותר מכל השנה. על חג הסוכות כתב הרב קוק שהוא ממלא את האדם בשמחת קדש שמחזקת את הנפש מהחולשה שאחזה בה מתוך העיסוק בחטאים בימים הנוראים ("אורות התשובה" ט, י).

הרב עובדיה יוסף הדגיש צד נוסף בהסבר הגמרא: "עד יום הושענא רבה ישראל מרבים במצוות, וכמו שאמרו בראש השנה: **ירח האיתנים זה תשרי, שישראל איתנים ותקיפים בו במצוות**" ("יחזה דעת" ג, מח). כלומר: לא רק שהחדש מרובה במצוות, אלא ישראל, שמקיימים את המצוות, נעשים איתנים ותקיפים במצוות שהם מקיימים.